

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

476. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 7. UN 8. DECEMBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Rūpniecības pārmaiņas ilgtspējīgu energoietilpīgo nozaru radīšanai atbilstīgi stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktajam resursu racionālas izmantošanas mērķim” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 43/01)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Līdzziņotājs: **JARRÉ kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Rūpniecības pārmaiņas ilgtspējīgu energoietilpīgo nozaru radīšanai atbilstīgi stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktajam resursu racionālas izmantošanas mērķim”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) atzinumu pieņēma 2011. gada 17. novembrī. Ziņotājs – IOZIA kgs, līdzziņotājs – JARRÉ kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 476. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 7. un 8. decembrī (8. decembra sēdē), ar 143 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. EESK secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka, aizvien saasinoties konkurencei ar jaunietekmes valstīm, vienīgais veids, kā ES varēs rīkoties, ir ieviest ļoti novatoriskas sistēmas un līdz ar tehnoloģisko attīstību paaugstināt tehniskos un ražošanas standartus. Darbaspēks būtu jāaizsargā no pārmaiņu sekām, un tāpēc jānodrošina atbilstīga un savlaicīga apmācība. Tas būtu jāatbalsta ar ES politikas pasākumiem.

1.2 Energoietilpīgo nozaru produkti ir vērtību ķēdes pamats visās apstrādes rūpniecības nozarēs, kas nodrošina darbu lielai daļai ES darba ņēmēju. Stabila, savlaicīga, kvalitatīva un droša piegāde minētajām nozarēm ir garants to konkurētspējai

pasaules tirgū un augsti kvalificēta personāla nodarbinātībai Eiropas Savienībā.

1.3 ES līmenī jāizveido attiecīgs pamats, kas ļautu apmierināt visas energoietilpīgo nozaru prasības un sasniegt prioritāro mērķi, proti, ievērojot ekonomiskās, sociālās un ekoloģiskās ilgtspējas principus, uzlabot energoietilpīgo nozaru konkurētspēju un nodrošināt to pastāvēšanu Eiropas Savienībā. Šīs nozares ir vienlīdz svarīgas un savstarpēji atkarīgas.

1.4 Lai arī pašlaik stāvoklis ekonomikā ir sarežģīts, EESK iesaka veikt vēl lielākus ieguldījumus pētniecībā, izstrādē, ieviešanā un apmācībā, kā arī zinātniskajā darbībā, kuras rezultātus izmanto rūpniecībā. Nākamajā pamatprogrammā jāparedz atbilstīgi līdzekļi šādiem ieguldījumiem, kuriem būtu jāsekmē

pieredzes un rezultātu apmaiņa vismaz Eiropas līmenī. ES un dalībvalstu programmās lielāka uzmanība būtu jāpievērš izpētei un jauninājumiem energoefektivitātes jomā ⁽¹⁾.

1.5 EESK uzskata, ka ir vajadzīga integrēta rūpniecības politika, kas ļauj vienmēr kontrolēt ārējos faktorus, kuri mainās, un, ja ir nodrošināti atbilstoši nosacījumi, paver ES uzņēmumiem iespēju vienlīdzīgos apstākļos sacensties ar konkurentiem pasaules tirgū. Lai nodrošinātu atbilstīgu konkurētspējas līmeni, vajadzīgi kopīgi rūpniecības un nodokļu politikas pasākumi un stratēģiski lēmumi attiecībā uz visu ES rūpniecību kopumā.

1.6 ES vairs nedrīkst pārvaldīt ekonomiku, nosakot aizvien stingrākus ierobežojumus, ja tā neveic pasākumus, kas vajadzīgi, lai pārvaldības jomā pieņemtu stabilus un kopīgus stratēģiskos lēmumus, kuri ļauj saglabāt tās ekonomisko un sociālo modeli un sasniegt vislabākos rezultātus arī vides aizsardzības jomā.

1.7 EESK ir pārliecināta, ka Eiropas Savienībai jādara viss iespējamais, lai izveidotu elastīgas sistēmas attiecīgo mērķu sasniegšanai. Šajās sistēmās būtu jāņem vērā pamatrūpniecības īpatnības.

1.8 EESK aicina apsvērt, vai arī uz importētājiem būtu jāattiecināta tādi paši pasākumi, kādi paredzēti emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā (ETS). Galvenais mērķis ir, noslēdzot stingru un izpildāmu vienošanos, ieviest efektīvu starptautisko sistēmu. Tā kā šāda vienošanās nav panākta un lai sasniegtu Eiropas Savienībā izvirzītos mērķus, jānodrošina, ka tās tirgū piedāvāto, kā arī eksportēto preču un pakalpojumu konkurences apstākļi ir līdzvērtīgi (t.i., vienāda attieksme un nosacījumi).

1.9 EESK īpaši iesaka apsvērt iespēju arī turpmāk piešķirt ETS bezmaksas sertifikātus uzņēmumiem, kas jau sasnieguši izcilus rezultātus un pietuvojušies to izmantoto tehnoloģiju fizikālajai un termodinamiskajai robežai. Emisijas atļauju izsole — sistēma, kas tiks ieviesta 2013. gadā, — noteikti ir laba sistēma, ja vien to izmantos arī citos pasaules reģionos. ES nodoms ir tirdzniecībā iesaistīt uzņēmumus no trešām valstīm, lai starptautiskā līmenī izveidotu emisijas kvotu tirgu.

1.10 Energoietilpīgo nozaru gadījumā nepietiekami apdomīgi vadīta ETS var izraisīt neprognozējamas sekas attiecīgajā nozarē. Oglekļa emisiju pārvirze ir attiecināma ne tikai uz nākotni. Tā ir notikusi vismaz pēdējos 10 gadus, jo investīcijas ir pārvirzītas no Eiropas uz tādām valstīm kā ASV, Ķīna, Indija, Brazīlija u.c. Būtu ļoti noderīgi sīkāk izpētīt šo parādību.

1.11 Materiālos uzkrātā enerģija jāizmanto vēlreiz, un tajā pašā laikā pēc iespējas jāveicina otrreizēja pārstrāde. Stikls,

dzelzs, tērauds un alumīnijs šajā sakarā var dot lielu ieguldījumu. ES eksportē cēlmetālus. Tomēr lietderīgāk būtu veicināt to otrreizēju izmantošanu ES teritorijā, un tādā veidā ietaupīt dažādos materiālos uzkrāto enerģiju ⁽²⁾.

1.12 Energoietilpīgās nozares būtu jāaicina veikt ilgtermiņa ieguldījumus enerģētikas nozarē, it sevišķi atjaunojamu energoresursu jomā, un šim nolūkam veidot konsorcijs. Pamatojoties uz daudzgadu līgumiem, tas šim nozarēm ļautu iegādāties enerģiju par stabilām cenām.

1.13 EESK uzskata, ka stabilam, efektīvam un noturīgam tiesiskajam regulējumam ir ļoti liela nozīme. Ekonomisko ieguldījumu cikli energoietilpīgās nozarēs ilgst no septiņiem līdz divdesmit gadiem (piemēram, domnās). Tā nav nejaušība, ka Eiropā vairāk nekā trīsdesmit gadus ieguldījumi integrēta tērauda liešanas cikla nodrošināšanai ir bijuši mazāki nekā cerēts.

1.14 Līdzšinējā politika bija orientēta drīzāk uz sodīšanu, nevis atalgošanu par novatoriskiem paņēmieniem, atbildīgu rīcību un ieguldījumiem. Šī pieeja ir jāmaina, un ar nodokļu atvieglojumiem jāatbalsta to uzņēmumu darbība, kas energoefektivitātes jomā ir sasnieguši atzinīgi vērtējamus rezultātus.

1.15 Jāuzsver izcilie rezultāti, ko energoietilpīgās nozares bija sasniegušas tieši pirms ETS ieviešanas. Tās iepriekš paredzēja jaunās vajadzības un pārmaiņas, un tāpēc tās nebūtu stingri jāsoda, tā radot draudus, ka varētu izzust miljons ļoti stabilu (gan tiešo, gan netiešo) darba vietu augsti kvalificētam personālam.

1.16 Neapšaubāmi atbalstāma ir starptautiskā un starpnozaru paraugprakses apmaiņa, kā arī jauni izmēģinājuma un demonstrējumu projekti.

1.17 Īpaši liela nozīme ir bijusi valsts atbalsta pasākumiem un ar tiem saistītām konkrētām un īpašām programmām pētniecības un inovācijas jomā. EESK rosina Eiropas Komisiju, Padomi un Parlamentu pilnveidot šīs programmas, kas ir virzītas uz energoefektivitāti un diversifikāciju, un pastāvīgi tās izmantot, veicot attīstības pasākumus.

1.18 Īstenojot īpašas un mazo un vidējo uzņēmumu vajadzībām atbilstošas programmas, MVU var būtiski sekmēt mērķu sasniegšanu. Energoietilpīgi uzņēmumi darbojas visos tirgus segmentos. Taču izmaksas, kas jāsedz, lai sasniegtu augstu energotaupības līmeni, ir apgriezti proporcionālas uzņēmuma lielumam. Tieši mazie un vidējie uzņēmumi var sasniegt kopumā vislabākos rezultātus, un būtu jāvelta lielas pūles un resursi, lai apmierinātu šo uzņēmumu vajadzības.

⁽¹⁾ OV C 218, 23.07.2011., 38. lpp.

⁽²⁾ OV C 107, 06.04.2011., 1. lpp.; OV C 218, 23.07.2011., 25. lpp.

2. Ievads

2.1 Energoietilpīgās nozares ir visu ES rūpniecībā notiekošo vērtības radīšanas procesu pamats, jo tās nodrošina citu rūpniecības preču ražošanai vajadzīgos pamatmateriālus. Tām ir liela nozīme arī virzībā uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni.

2.2 Tādu tiesību aktu, kas paredz par 20 % samazināt patēriņu, ieviešana ir problēma, kas jārisina, energoietilpīgās nozarēs izstrādājot jaunus paaudzes produktus. Vajadzīga virkne pasākumu un stimulu, lai tirgu atvērtu jauniem energotaupīgiem produktiem.

2.3 Rūpnieciskās ražošanas sektors, kas nodrošina 17,6 % no ES iekšzemes kopprodukta, rada 27 % no kopējā enerģijas pieprasījuma Eiropas Savienībā. Galvenās izejvielu ražošanas nozares (piemēram, ķīmijas rūpniecība un naftas ķīmijas rūpniecība (18 %), dzelzs un tērauda rūpniecība (26 %), cementa rūpniecība (25 %)) ir energoietilpīgās nozares un izmanto 70 % no rūpniecībā patērētās enerģijas.

2.4 Vēlme samazināt izmaksas, lai saglabātu un, iespējams, uzlabotu konkurētspēju, ir mudinājusi daudzas nozares, it sevišķi energoietilpīgās nozares, paaugstināt energoefektivitāti, un tāpēc paredzams, ka 2020. gadā šo nozaru saimnieciskais potenciāls būs mazāks nekā citās nozarēs.

1. tabula

Paredzamās attīstības tendences un enerģijas ietaupījumu potenciāls 2020. gadā ⁽³⁾

	2020 (PRIMES 2007) [Mtne — miljoni tonnu naftas ekvivalenta]	2020 (PRIMES 2009 energo-efektivitāte) [Mtne]	Bez turpmākiem pasākumiem 2020. gadā paredzamais progress [%]	2020 Saimnieciskais potenciāls [%]	2020 Tehniskais potenciāls [%]
	1	2	3 [=(2-1)/1 (*)100]	4	5
Iekšzemes kopējais enerģijas patēriņš, izņemot neenerģētisko patēriņu	1 842	1 678	- 9 %	- 20 % (ES mērķis)	dati nav pieejami
Galīgais enerģijas patēriņš, kura sadalījums ir šāds:	1 348	1 214	- 10 %	- 19 %	- 25 %
rūpniecība	368	327	- 11 %	- 13 %	- 16 %
transports	439	395	- 10 %	- 21 %	- 28 %
mājsaimniecības	336	310	- 8 %	- 24 %	- 32 %
pakalpojumu nozare	205	181	- 12 %	- 17 %	- 25 %
Enerģijas pārveide, pārvade un sadale	494	464	- 6 %	- 35 %	dati nav pieejami

Avoti: 1., 2. un 3. ailē — PRIMES; 4. un 5. ailē — Fraunhofer Institute.

(*) Dati par saimniecisko potenciālu enerģijas pārveides nozarē iegūti no Enerģētikas ĢD aprēķiniem.

2.5 Visas iespējas tomēr vēl nav pilnībā izmantotas, jo īpaši tas sakāms par maziem un pat dažiem vidējiem uzņēmumiem ⁽⁴⁾.

3. Tehniskais stāvoklis dažādās energoietilpīgās nozarēs

Energoietilpīgajās nozarēs veic izpēti un ražo daudzus produktus un tehniku, kas vajadzīga, lai ierobežotu klimata pārmaiņas un risinātu citas globālas problēmas. Lai paaugstinātu energoefektivitāti un uzlabotu resursu racionālu izmantošanu, jāisteno aktīva rūpniecības un inovācijas politika. Pētniecības un izstrādes jomā lielāka uzmanība jāpievērš enerģijas un resursu patēriņa ziņā efektīviem tehniskiem un organizatoriskiem risinājumiem. Turklāt uzņēmumiem, darba ņēmējiem un viņu pārstāvjiem, paaugstinot enerģijas un resursu patēriņa efektivitāti, jāveicina novatorisku produktu un procesu izstrāde un ieviešana.

Turpmāk tekstā sniegts pārskats par svarīgākajām energoietilpīgajām nozarēm.

⁽³⁾ Skatīt SEC(2011) 779 final (tikai angļu valodā).

⁽⁴⁾ "2011. gada energoefektivitātes plāns" (COM(2011) 109 galīgā redakcija), Ietekmes novērtējums (tā paša dokumenta 3. punkts), OV C 218, 23.07.2011., 38. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 76. lpp.

3.1. Ķīmijas rūpniecība un naftas ķīmijas rūpniecība

3.1.1 Ķīmijas rūpniecībā strādā 1 205 000 darba ņēmēju aptuveni 29 000 uzņēmumos, kuru produkcijas vērtība ir 449 miljardi EUR (*Eurostat*, 2009. gads) un apgrozījums ir gandrīz divas reizes lielāks, proti, 1,15 % no ES iekšzemes kopprodukta. Ķīmijas rūpniecībā tikai 8 % naftas tiek izmantoti kā kurināmais, lielākā daļa tiek pārstrādāta. Enerģijas patēriņš šajā rūpniecības nozarē ir 18 % no rūpniecības nozaru kopējā enerģijas patēriņa.

3.1.2 Ķīmijas rūpniecībā no izejvielām ražo produktus, kas paredzēti citām nozarēm un patērētājiem. Pamatizejvielu iedalījums var būt šāds: organiskās un neorganiskās izejvielas. Neorganiskās izejvielas ir gaiss, ūdens un minerālvielas. Fosilie kurināmie un biomasas pieder pie organisko izejvielu kategorijas.

3.1.3 Apmēram 85 % ķīmisko vielu tiek iegūti no aptuveni divdesmit vienkāršām ķīmiskām vielām, tā sauktajām pamatvielām. Pamatvielas iegūst galvenokārt no desmit izejvielām, un no šīm pamatvielām ražo aptuveni 300 starpproduktus. Pamatvielas un starpprodukti ietilpst plaši lietotu ķīmikāliju (*bulk chemicals*) kategorijā. No starpproduktiem ražo apmēram 30 000 patēriņa preču. Minētās ķīmikālijas veido 12 % automobiļa izmaksu (sēdekļu polsteri, šļūtenes un siksas, drošības spilveni), 10 % ēkas izmaksu (izolācijas caurules un elektrības vadi), 10 % no tā, ko vidusmēra mājsaimniecība patērē ikdienā (pārtika, apģērbs, apavi, higiēnas preces utt.).

3.1.4 Ogles, nafta un dabasgāze ir primārās izejvielas, ko izmanto, lai ražotu lielāko daļu plaši lietoto ķīmikāliju. Katrā nākamajā ražošanas posmā tiek pievienota vērtība: jēlnaftas relatīvā vērtība ir 1, degvielas — 2, tipisku naftas ķīmijas produktu relatīvā vērtība ir 10, bet tipisku patēriņa preču — 50.

3.1.5 Arī fosilie kurināmie ir ļoti svarīgi enerģijas avoti: nafta (aptuveni 40 %), ogles (aptuveni 25 %) un dabasgāze (aptuveni 21 %).

3.1.6 Ķīmijas rūpniecība patērē milzīgu enerģijas daudzumu. Aptuveni 8 % no kopējā iegūtās jēlnaftas daudzuma tiek izmantoti kā izejviela, bet pārējo izmanto galvenokārt transportam nepieciešamās degvielas ražošanai.

3.2. Krāsaino metālu rūpniecība

3.2.1 Krāsaino metālu rūpniecība ir ļoti daudzveidīga. Tā aptver dažādu materiālu, piemēram, alumīnija, svina, cinka, vara, magnija, niķeļa, silīcija un daudzu citu materiālu, ražošanu. Šajā nozarē strādā kopumā aptuveni 400 000 darba ņēmēju (*Eurometaux*, 2011. gada jūlijs). Lielākā un nozīmīgākā apakšnozare ir alumīnija ražošana. 2010. gadā tajā strādāja 240 000 darba ņēmēju, un apgrozījums bija 25 miljardi EUR. Boksīta ražošanas apjoms bija 2,3 miljoni tonnu, alumīnija ražošanas apjoms bija 5,9 miljoni tonnu, savukārt primārā un otrreizēji pārstrādātā alumīnija ražošanas kopējais apjoms bija 6 miljoni tonnu (270 ražotnes). Eiropas Komisija noteikusi, ka izmešu daudzums, kas rodas vienas tonnas primārā alumīnija ražošanā, ir 1 514 kg CO₂ ekvivalenta.

3.2.2 Dažādi pētījumi liecina, ka izejvielas un enerģija ir svarīgākie konkurētspējas faktori ES krāsaino metālu rūpniecībā. Izejvielu un enerģijas izmaksas atkarībā no apakšnozares veido aptuveni 50 % līdz 90 % no rafinēto metālu ražošanas kopējām izmaksām. Izejvielu izmaksas veido no 30 % līdz 85 % kopējo izmaksu, savukārt enerģijas izmaksas — no 2 % līdz 37 % kopējo izmaksu. Runājot par metālu ražošanas izejvielām, Eiropas Savienībā metāllūzņu otrreizējai pārstrādei ir tikpat liela nozīme kā rūdas un koncentrātu izmantošanai.

3.2.3 No ES metālrūpniecības 2005. gadā publicētajiem datiem par atkarību no importa izriet, ka boksīts, magnijs, silīcijs un vara koncentrāts bija vispieprasītākās izejvielas (piemēram, 50 % kopējā koksa eksporta nāk no Ķīnas un 40 % kopējā vara koncentrātu eksporta nāk no Čīles).

3.2.4 Nozares dati liecina, ka tirgū jūtams alumīnija un vara metāllūzņu, nerafinēta vara, cinka un svina koncentrātu trūkums, un ilgākā termiņā jāreķinās arī ar alumīnija, vara metāllūzņu, kā arī vara un nerafinēta vara koncentrātu trūkumu.

3.2.5 Krāsaino metālu rūpniecība patērē ļoti daudz elektroenerģijas. Ļoti lieli elektroenerģijas patērētāji ir alumīnija, svina un cinka ražotāji.

3.2.6 Jau tagad lielu daļu ES krāsaino metālu patēriņa sedz imports, un, ja netiks rasts risinājums, tā īpatsvars būtiski palielināsies un ES krāsainā metāla ražotāji pārtrauks darbību. Tas izraisīs oglekļa emisiju pārvirzi.

3.3. Dzelzs un tērauda rūpniecība

3.3.1 ES dzelzs un tērauda rūpniecībā strādā 360 000 darba ņēmēju, un 2010. gadā tās apgrozījums bija 190 miljardi EUR. Kopējais enerģijas patēriņš ir 3 700 gigadžouli, kas atbilst 25 % enerģijas patēriņa apstrādes rūpniecībā. Kopējais CO₂ emisijas līmenis ir 350 miljoni tonnu, proti, 4 % no kopējā emisiju daudzuma Eiropas Savienībā.

3.3.2 Tērauda ražošanā tiek izmantoti divi paņēmieni: integrētās metodes pamatā ir dzelzs ražošana no dzelzsrūdas (taču, lietojot šo metodi, pievieno arī vidēji 14 % tērauda lūzņu), bet otrā metode ir otrreizējā pārstrāde, proti, kā galveno izejvielu, kas satur dzelzi, izmanto metāllūzņus, kurus kausē elektriskās loka krāsnīs.

3.3.3 Abos gadījumos enerģijas patēriņš ir saistīts ar kurināmo (galvenokārt ogles un kokss) un elektroenerģiju. Izmantotot otrreizējās pārstrādes metodi, patērē daudz mazāk enerģijas (aptuveni 80 %). Lai izmantotu integrēto metodi, vajadzīgas koksēšanas krāsnis, aglomerācijas iekārtas, domnas un konvertora krāsnis.

3.3.4 Aplēsts, ka pašlaik, lietojot integrēto metodi, enerģijas patēriņš sasniedz 17 līdz 23 gigadžouļus uz tonnu karsti velmēta produkta [1][*SET_Plan_Workshop_2010*]. Eiropas Savienībā valda uzskats, ka zemākā no minētajām vērtībām ir laba atsauces vērtība uzņēmumam, kas lieto integrēto metodi, savukārt vidējā vērtība ES 27 dalībvalstīs ir 21 gigadžouļus uz tonnu.

3.3.5 Daļa no enerģijas patēriņa lielās samazināšanās (par aptuveni 50 %) ES rūpniecībā pēdējos 40 gados ir izskaidrojama ar otrreizējas pārstrādes apjoma palielināšanos un atteikšanos no integrētās metodes (īpatvars palielinājies no 20 % septiņdesmitajos gados līdz 40 % mūsdienās).

3.3.6 Tomēr pāreju uz otrreizēju pārstādi ierobežo metāllūžņu pieejamība un kvalitāte. Eiropas Savienībā dūmgāzes rada aptuveni 80 % CO₂ emisijas, kas rodas, lietojot integrēto metodi. Šī rūpniecības nozare plaši izmanto tās radītās dūmgāzes, lai saražotu aptuveni 80 % elektroenerģijas savām vajadzībām [2][EUROFER_2009a].

3.3.7 Eiropas Savienībā 2008. gadā saražoja 198 miljonus tonnu neapstrādāta tērauda, proti, 14,9 % no kopējā produkcijas apjoma pasaulē (1 327 miljoni tonnu) [WorldSteel_2009]. Pirms desmit gadiem, kad produkcijas apjoms bija nedaudz mazāks (191 miljons tonnu), to pašu ES dalībvalstu produkcijas apjoms bija 24,6 % no kopējā produkcijas daudzuma pasaulē.

3.4. Keramikas rūpniecība

3.4.1 Keramikas rūpniecībā strādā 300 000 darba ņēmēju, un tā ražo plašu produktu klāstu, sākot no ķieģeļiem un kārnīņiem, māla caurulēm, sienas un grīdas flīzēm līdz pat sanitārtehnikas izstrādājumiem, galda piederumiem, dekoratīviem izstrādājumiem, slīpmateriāliem, ugunsizturīgiem ražojumiem un tehniskiem keramikas izstrādājumiem ⁽⁵⁾.

3.4.2 Šīs nozares ražojumus izmanto būvniecības nozarē, procesos, kas notiek augstas temperatūras apstākļos, automobiļu rūpniecībā, enerģētikas nozarē, vides jomā, patēriņa preču ražošanā, kalnrūpniecības nozarē, kuģubūves nozarē, aizsardzības nozarē, aviācijas nozarē, medicīnas aprīkojuma ražošanā un daudzās citās nozarēs. Keramikas rūpniecība ir atkarīga gan no vietējām, gan no importētajām izejvielām.

3.4.3 ES keramikas nozarē galvenokārt darbojas mazie un vidējie uzņēmumi, kas veido aptuveni 10 % no ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) aptvertajām ražotnēm, bet rada mazāk nekā 1 % emisiju.

3.5. Cementa rūpniecība

3.5.1 ES cementa rūpniecībā 2010. gadā strādāja 48 000 darba ņēmēju, produkcijas apjoms bija 250 miljoni tonnu un apgrozījums — 95 miljardi EUR. Tai vajadzīgais enerģijas patēriņš ir 110 kWh/tonnu, un kopējais CO₂ emisiju apjoms ir 3 % no kopējā ES emisiju daudzuma.

3.5.2 Cements ir svarīgs būvmateriāls, un tam ir liela nozīme ēku būvniecībā, inženierbūvniecībā un hidrobūvniecībā. Cementa rūpniecības apgrozījums ir tieši saistīts ar stāvokli būvniecības nozarē, un tas skaidri atspoguļo stāvokli visā tautsaimniecībā.

3.5.3 Eiropas Savienībā cementa rūpniecībā tiek izmantotas galvenokārt mūsdienīgas "sausā procesa" krāsnis, kuru enerģijas patēriņš ir par aptuveni 50 % zemāks nekā "slapjā procesa" krāsnīm, kas paredzētas klinkera apdedzināšanai.

3.5.4 ES 27 dalībvalstīs 2009. gadā saražoja aptuveni 250 miljoni tonnu cementa, t.i., 8,6 % no cementa produkcijas kopapjoma, kas 2006. gadā bija 3 miljardi tonnu ⁽⁶⁾. Lielāko daļu cementa saražo Āzijā (75 %), un Ķīna vien saražo aptuveni pusi no cementa produkcijas kopapjoma (54,2 %). Dati liecina, ka ļoti liela daļa cementa produkcijas kopapjoma tiek ražota valstīs, kas neievēro Kioto protokola principus.

3.5.5 ES cementa rūpniecības galvenās pazīmes ir šādas: augsta kapitālietilpība (ja ražošanas jauda ir 1 miljons tonnu, tad vajadzīgi 150 miljoni EUR) un liels enerģijas patēriņš (60–130 kg naftas vai tās ekvivalenta vienas tonnas ražošanai un papildus 90–130 kWh elektroenerģijas vienas tonnas ražošanai).

3.5.6 Vēl viena svarīga ES cementa rūpniecības pazīme ir reģionālie cementa tirgi, kuru rādiuss nav lielāks kā 200 jūdzes.

3.5.7 Cementa rūpniecība ir viena no tām nozarēm, kas rada visvairāk CO₂ emisijas. Tās radītais CO₂ emisijas apjoms ir aptuveni 5 % no cilvēka darbības radītās emisijas kopapjoma ⁽⁷⁾. Galvenie CO₂ emisijas avoti cementa rūpniecībā ir izejvielu dekarbonizācijas process un kurināmā sadegšana.

3.5.8 Aplēsts, ka dekarbonizācijas procesā rodas aptuveni 50 %, bet kurināmā sadegšanas procesā — 40 % no cementa rūpniecības radītās emisijas kopapjoma. Abos minētajos procesos radušos CO₂ emisiju sauc par tiešo emisiju. Netiešās emisijas avoti (aptuveni 10 % cementa rūpniecības radītās emisijas) ir transportlīdzekļi un elektroenerģijas ražošana cementa rūpniecības vajadzībām ⁽⁸⁾.

3.5.9 Cementa nozares attīstība Eiropas Savienībā ir lielā mērā atkarīga no ES politikas un lēmumiem, kas attiecas uz CO₂ emisiju un cita veida piesārņojumu.

3.5.10 Cementa rūpniecībā ETS attiecas uz cementa (klinkera) ražošanu rotējošās krāsnīs, kuru jauda ļauj saražot vairāk nekā 500 tonnas dienā. Pēdējo gadu dati ⁽⁹⁾ liecina, ka cementa rūpniecības radītais emisijas apjoms bija daudz mazāks nekā prognozēts. Augstās CO₂ emisijas kvotu cenas var būt efektīvāks stimuls nekā vēlme ražot lielāku cementa apjomu. ETS var ierobežot emisiju. Tāpēc pirms CO₂ emisijas kvotu sadales jāveic analīze, lai izvairītu ilgtspējīgus mērķus, nepieļautu tirgus darbības traucējumus, kā arī motivētu uzņēmējus paaugstināt energoefektivitāti un vienlaikus samazināt CO₂ emisiju.

⁽⁶⁾ Informatīvs ziņojums par tematu "ES cementa rūpniecības attīstība" (CCMI/040, CESE 1041/2007).

CEMBUREAU: "Evolution & Energy Trends", Cembureau tīmekļa vietne, 2011. gada maijs.

⁽⁷⁾ Ernst Worrell, Lynn Price, Nathan Martin, Chris Hendriks, Leticia Ozawa Meida: "Carbon dioxide emissions from the global cement industry", *Annual Review of Energy and the Environment*, 2001. gada novembris, Vol. 26, 303–329. lpp.

⁽⁸⁾ Vanderborght B., Brodmann U.: "The Cement CO₂ Protocol: CO₂ Emissions Monitoring and Reporting Protocol for the Cement Industry. Guide to the Protocol, version 1.6.", 2001. gads (www.wbcsdcement.org).

⁽⁹⁾ 2006. gada maijā *Euronews* publicēts ziņojums.

⁽⁵⁾ OV C 317, 23.12.2009., 7. lpp.

3.6. Stikla rūpniecība

3.6.1 ES stikla rūpniecībā 1 300 ražošanas un pārstrādes uzņēmumos strādā 200 000 darba ņēmēju un 2010. gadā produkcijas apjoms bija 34 miljoni tonnu (30 % no produkcijas kopapjoma pasaulē). Otrreizēji pārstrādājot vienu tonnu stikla, var novērst 670 kg oglekļa dioksīda izmešu. CO₂ emisijas apjoms gadā ir aptuveni 25 miljoni tonnu.

3.6.2 Stiklu parasti ražo no tā pamatizejvielām, proti, kvarca smiltīm (augstas kvalitātes smiltis), sārmieņiem, ko izmanto, lai izkausētu kvarca smiltis (galvenokārt soda un potaša), stabilizētāji, kuras ļauj samazināt stikla dēdēšanu (kalcijs oksīds, magnijs un alumīnija oksīds), dažiem šķīdinātājiem un citām piedevām nelielā daudzumā, lai dažādiem stikla veidiem piešķirtu atšķirīgas iezīmes.

3.6.3 Stiklu visbiežāk iedala četrās galvenajās grupās pēc tā ķīmiskā sastāva: nātrija-kaļķa stikls, svina un kristāla stikls, borsilikāta stikls un īpašais stikls.

3.6.4 ES stikla rūpniecībā lielākā apakšnozare ir stikla taras ražošana — nozare, kurā saražo vairāk nekā 60 % kopējās stikla produkcijas. Tās izstrādājumi ir stikla tara (pudeles un burkas). Stikla taru ražo visās ES dalībvalstīs, izņemot Īriju un Luksemburgu. ES ir lielākais stikla taras ražotājs pasaulē, un Eiropas Savienībā ir aptuveni 140 rūpniecību.

3.6.5 ES stikla rūpniecības otrā lielākā apakšnozare ir plakanā stikla ražošana, kas veido aptuveni 22 % stikla ražošanas kopapjoma. Tā aptver pulētā stikla un velmētā stikla ražošanu. Eiropas Savienībā darbojas pieci pulētā stikla ražotāji un pieci velmētā stikla ražotāji. CO₂ emisijas kopējais apjoms 2008. gadā bija aptuveni 7 miljoni tonnu plakanā stikla nozarē, ap 6,5 miljoniem tonnu pulētā stikla nozarē un apmēram 0,5 miljoni tonnu velmētā stikla nozarē (avots: *CITL*).

3.6.6 Nepārtraukto stikla elementāršķiedru ražo un piegādā dažādos veidos: teksturēts diegs, filcs, cirstā stikla šķiedra, tekstilšķiedra, audums un sasmalcināta šķiedra. Svarīgākā galīgās izmantošanas joma (aptuveni 75 %) ir kompozītmateriālu, galvenokārt termoreakcijas sveķu, kā arī termoplasta, izturības uzlabošana. Svarīgākie kompozītmateriālu pieprasītāji ir būvniecības nozare, automobiļu un transporta nozare (50 %), kā elektrotehnikas un elektroniskā rūpniecība.

3.6.7 Daži dati par CO₂ emisijas apjomu:

- vidējais ražošanas apjoms gadā: 870 000 tonnas nepārtraukto stikla elementāršķiedru produktu,
- vidējais tiešo CO₂ emisiju apjoms: 640 000 tonnas,
- vidējais CO₂ emisijas apjoms uz tonnu: 735 kg CO₂ emisijas uz tonnu nepārtraukto stikla elementāršķiedru produktu.

3.6.8 Īpašā stikla ražošanas nozarē saražo aptuveni 6 % stikla rūpniecības produkcijas, un pēc tonnu daudzuma tā ir ceturrtā lielākā nozare. Svarīgākie produkti ir šādi: stikls televizoriem un monitoriem, stikls apgaismojumam (caurules un spuldzes), optiskais stikls, laboratorijas un tehniskie stikla izstrādājumi, borsilikāta un keramikas stikls (virtuves trauku un mājsaimniecības iekārtas, ko izmanto augstas temperatūras apstākļos), kā arī stikls elektroniskās rūpniecības vajadzībām (šķidro kristālu (LCD) displeji).

3.6.9 Viena no mazākajām stikla rūpniecības nozarēm ir mājsaimniecības stikla ražošana, kas veido aptuveni 4 % no ražošanas kopapjoma. Šajā nozarē ražo šādus stikla produktus: galda piederumus, virtuves traukus un dekoratīvos priekšmetus, tostarp glāzes, tases, bļodas, traukus, virtuves traukus, vāzes un rotājumus.

4. Vispārīgs pārskats par CO₂ emisiju Eiropas Savienībā 2010. gadā

4.1 Ar Eiropas Savienības ETS ierobežo emisiju, ko rada aptuveni 12 600 ražotnes, tostarp spēkstacijas, rūpnīcas un naftas pārstrādes uzņēmumi. Sistēma aptver aptuveni 40 % no kopējā siltumnīcefekta gāzu emisijas apjoma, kas rodas Eiropas Savienībā. Pamatojoties uz rūpnieciskās produkcijas apjoma datiem, analītiķi lēš, ka 2010. gadā emisiju apjoms palielinājās par 3,2 %, savukārt 2009. gadā samazinājās gandrīz par 11,3 % (*Barclays Capital, Nomisma Energia, IdeaCarbon*).

4.2 Saskaņā ar Eiropas Vides aģentūras datiem 2009. gadā kopējais ES siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoms bija aptuveni 4,6 miljardi metrisko tonnu. Ja šīs emisijas apjoms pagājušajā gadā palielinājās tāpat kā oglekļa emisija rūpniecībā, tas nozīmē, ka emisijas apjoms Eiropas Savienībā ir par aptuveni 300 miljoniem metrisko tonnu lielāks nekā 2020. gadam izvirzītais mērķis, proti, siltumnīcefekta gāzu emisija 4,5 miljardu metrisko tonnu apmērā. ES amatpersonas, kuru pārziņā ir klimata jautājumi, paredz, ka Eiropas Savienība bez grūtībām sasniegs minēto mērķi, ja tā sasniegs mērķus, kas izvirzīti attiecībā uz atjaunojamajiem energoresursiem un efektivitāti.

4.3. CO₂

Emisijas, uz kurām attiecas Eiropas Savienības ETS, 2010. gadā pieauga, jo palielinājās pieprasījums pēc elektroenerģijas un rūpnieciskās produkcijas apjoms, un tas nozīmē, ka uzņēmumi elektrības un siltuma ražošanai patērēja vairāk fosilā kurināmā (*Sikorski*).

Turklāt gāzes cenu paaugstinājums lika spēkstacijās vairāk izmantot ogles, kas rada lielāku oglekļa dioksīda emisiju.

5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas piezīmes

5.1 Vērtības radīšanas ķēde ir atkarīga no izejvielu pieejamības un kvalitātes. ES pamatrūpniecības nozares nodrošina ļoti kvalitatīvas izejvielas. ES pārstrādes rūpniecība gūst labumu no šīs augstās kvalitātes un jauninājumiem, kas pastāvīgi rodas pētniecības procesā. Piemēram, tērauda rūpniecībā 70 % kvalitātes atkarīgi no lējuma veida. Šāda kvalitāte ir jā saglabā un, ja iespējams, jāuzlabo.

5.2 Ja nebūs spēcīgas, konkurētspējīgas un novatoriskas rūpniecības, Eiropas Savienība nespēs sasniegt ilgtspējas mērķus, piemēram, tos, ko Komisija izvirzījusi attiecībā uz CO₂ emisiju.

5.3 Eiropas Savienības ETS ir ierobežošanas un tirdzniecības jeb *cap and trade* sistēma, kas ir svarīgs instruments, kurš ieviests, lai sasniegtu ES izvirzīto mērķi, proti, līdz 2020. gadam vismaz par 20 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas līmeni salīdzinājumā ar to, kāds bija 1990. gadā, vai par 30 %, ja tiks noslēgta starptautiska vienošanās. ETS attiecas uz aptuveni 12 500 ražotņu enerģētikas un rūpniecības nozarēs, kuras kopā rada gandrīz pusi ES CO₂ emisijas apjoma un 40 % kopējā siltumnīcefekta gāzu emisijas daudzuma.

5.4 Pašlaik ETS darbojas trīsdesmit valstīs (27 ES dalībvalstīs, Islandē, Lihtenšteinā un Norvēģijā). Salīdzinājumā ar citām nozarēm, piemēram, transporta nozari, kas sistēmā nav iekļauta, ieviestā ETS ļāvusi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju. Tā kā enerģijas izmaksas pastāvīgi pieaug, energoietilpīgās nozares spiestas nepārtraukti paaugstināt energoefektivitāti. Tāpēc būtu ļoti vēlams veikt analīzi par emisijas samazinājumu, kas panākts, Eiropas Savienībā ieviešot ETS.

6. Sociālais un vides aspekts

6.1 Vienīgais veids, kā aizsargāt ES rūpniecību, ES darba ņēmējus un intereses, vidi, veselību un patērētājus, ir nodrošināt, ka neviena no interešu grupām negūst virsroku, un panākt optimālu līdzsvaru starp vides, sociālo un ekonomikas politiku.

6.2 EESK atbalsta vides un sociālās ilgtspējas mērķus un norāda uz dažām jomām, kurās, pamatojoties uz holistisku pieeju, būtu vajadzīga integrēta rīcība.

6.3 Pirmkārt, vajadzīgas efektīvas programmas, kas sekmē profesionālo izaugsmi, pateicoties apmācībai, kura ļauj apgūt tehnisku problēmu risināšanai un pārvarēšanai nepieciešamās prasmes un sasniegt aizvien labākus rezultātus energoefektivitātes jomā. Energoietilpīgām nozarēm ir raksturīgi nepārtraukti ražošanas procesi un augsts darbinieku atbildības līmenis, un tādēļ jauniešu interese par tām nav liela. Lai ES prasmes šajā jomā saglabātu, vajadzīgi īpaši stimuli (tostarp stipendijas) profesionālās izglītības programmu atbalstam.

6.4 Stimuli ir vajadzīgi, lai sekmētu speciālistu un kvalificēta darbaspēka mobilitāti, kas sekmē zināšanu un paraugprakses izplatīšanu gan valsts, gan starptautiskā mērogā.

6.5 Īpaša uzmanība jāpievērš pārejas periodiem, un jānodrošina pienācīgs atbalsts darba ņēmējiem, kurus skārusi pārstrukturēšana, ko izraisījusi ražošanas pielāgošana mūsdienu vajadzībām. Šis process būtu jāatbalsta ar publiskiem ieguldījumiem.

6.6 Lai energoietilpīgās nozares varētu efektīvi pielāgoties rūpniecībā notiekošajām pārmaiņām, jāveic atbilstīgi novērtējumi par ietekmi uz sabiedrību un darba ņēmējiem, lai tādējādi novērstu negatīvu ietekmi uz sabiedrību un iepriekš sagatavotos jaunu ražošanas modeļu ieviešanai.

6.7 Svarīgi ir nodrošināt zināšanas, izpratni un sabiedrības informētību par priekšrocībām, ko var dot ļoti energoefektīva rūpniecība. Tāpēc būtu ne tikai jāveicina produktu marķēšana, bet arī jāmarķē šādu produktu ražošanas procesi, ja tie ir energoefektīvi. Citiem vārdiem sakot, jābūt diviem marķējumiem, kas ļauj identificēt ne tikai produktu, bet arī rūpnīcu, kura sekmējusi kopumā augsta efektivitātes līmeņa saglabāšanu.

6.8 Energoietilpīgās nozarēs vajadzīgs lielāks atbalsts pētniecībai un inovācijai. Lai pavērtu vairāk iespēju rūpniecības projektiem, pašreizējā ES finansēšanas sistēmā būtu jāparedz īpaši instrumenti (līdzīgi kā publiskā un privātā sektora partnerība SPIRE ilgtspējīgai rūpniecībai). Tehnoloģiju platformas ir ieguldījušas lielu darbu, lai radītu rūpniecībai labvēlīgāku vidi, kurā tā var labāk izmantot ES pamatprogrammas. Būtu jāuzsver arī pētniecības un tehnoloģiju iestāžu nozīme, jo inovācijas ķēdē tās veic ļoti svarīgu uzdevumu, proti, idejas pārvērš rūpnieciskos pielietojumos.

7. Starptautiskā dimensija

7.1 ASV, Japānai, Krievijai, Brazīlijai, Indijai un pirmām kārtām Ķīnai, kas ir vislielākā emisijas radītāja (22 % no kopapjoma), būtu jāuzņemas sava daļa atbildības. Šīs valstis un ES kopā rada 70 % CO₂ emisijas (2007. gads). Lai atrisinātu problēmas, kuras rada antropogēnu faktoru izraisītā temperatūras paaugstināšanās, jāpanāk vienošanās par klimatu un Zemes aizsardzību.

7.2 EESK vairākkārt paudusi atbalstu šādiem ES politikas pasākumiem un ieteikusi darīt visu iespējamo, lai panāktu taisnīgu starptautisko vienošanos, kas, pamatojoties ne tikai uz faktiem un skaitļiem, bet arī virkni plašāku apsvērumu, ļautu sadalīt atbildību un izmaksas.

7.3 Klimata aizsardzības pasākumus sekmīgi īstenot iespējams vienīgi tad, ja konferencē, kas notiks Durbanā, attiecībā uz valstīm, kuras pasaules mērogā rada visvairāk emisiju, izdosies izvirzīt jaunus mērķus laikam pēc Kioto protokola darbības beigām. ES ir apņēmusies sasniegt vēl tālejošākus mērķus, ja izdosies panākt starptautisku vienošanos. EESK atbalsta šādu rīcību, ja vien tekstā tiks iekļauti un ievēroti apsvērumi par ilgtspējas nosacījumiem, kas nozīmīgi ES uzņēmumiem un darba ņēmējiem.

Briselē, 2011. gada 8. decembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON